

SVĚTOZOR^{VE} VALCE

32

Kościuszko! Dra-
hé a svaté jméno
každému Polákovi
— ve jméně tom ztě-
lesněna nejhrdin-
nější doba Polsky,
jež, třeba nešťastná,
nemůže býti zapo-
menuta v historii
světové; a nejčistší
a nejideálnější cha-
rakter vojevůdce i
duševního vůdce ná-
rodního, jako Žiž-
kův neb Washing-
tonův. Vyrosl z tvr-
dé, bouřlivé doby —
viděl jako dvaadvá-
cetiletý jinoch, jak
jeho otec, chudý

KOŚCIUSZKO.

šlechtic a úředník
zemský, klesá pod
rukama sedláků,
vznícených útlakem
pánů — místo, aby
se stal zapřísáhlým
nepřítelem těchto u-
bohých „chlopů“,
věnoval celý život
svobodě své otčiny
a vysvobození lidu
selského z poroby
nevolnické. Nabyv
důkladného vzdělá-
ní vojenského účast-
nil se bojů Ameri-
ky oproti Angliča-
nům, při čemž do-
sáhl hodnosti jene-
rálské. Když vy-
pukla válka k smrti

odsouzené Polsky s Ruskem, vstoupil do řad svých rodáků a bo-
joval zprvu jako podřízený jenerál, později jako vrchní velitel polské branné moci
a způsobil Rusům porážku u Raclawic. Sam o své újmě vydal proslulý universál po-
lanecký, kterým ubezpečoval poddanému lidu úplnou osobní svobodu, pozemkový ma-
jetek, zákonnou ochranu, soud pro spory mezi pány a poddanými a zmenšení robot-
nické povinnosti. Ale Kościuszkovo snažení bylo příliš ideální pro obojí stranu —
nenabylo souhlasu přes svou popularitu ani u pánů ani u lidu. A on sám postavil
se v čele vojska Rusům u Maciejowic (29. září 1794), poražen, raněn a zajat. To byl
konec povstání — co nedokázal on, nemohl ovšem dokázat nikdo jiný! ... S Ko-
ściuszkem zmizela poslední naděje polská. Doufal v obrození Polsky na základě rov-
nosti stavů — utopie. Dnes odpočívají kosti Kościuszkovy na Wawelu vedle králů
polských — bytž sám jedním z nich, třebas nekorunovaným.

Typická krajina jihoslovanská i jako obrázek velice zajímavý. Ves Strbci při prudké řece Uvac na rozhraní Srbska, Bosny a sandžaku.

JOS. LUKAVSKÝ: NA HRANICI.

Na samotě Ljubohledce žilo se idylicky. Bílý dvorec, tvořící tuto samotu, a pěkná ovocná zahrada byly celým světem starému Císrovi a jeho jediné dceři.

Ljubohledka byla poslední výspou u hranic, posledním mezníkem Haliče a nedaleko od ní do nesmírné dálky šířila se Rus, mlčelivá, smutná země, o níž ani starý Císra, ani mladá jeho dcera nic podstatného nevěděli.

Snad jen tohle: mají tam papeže i krále v jedné osobě, které říkají car, mají tam město Moskvu a strašnou zemi vyhnanců Sibiř.

Což také třeba věděti více? Pravda, o sousedu máme více věděti, ale kdo má poučit? Starý Císra nikdy do škol nechodil a jeho dcera navštěvovala školu sotva dvě zimy, ještě za života nebožky matky, kdy byla poslána k tetě do města, aby aspoň číst a psát se naučila. —

A najednou bylo plno zpráv o této zemi.

Pasáci, kteří na samých hranicích bývali se svými stády, vraceli se k domovům a stavíce se u starého Císry povídali o vojně, která se chystá.

Vojenské hlídky, které jindy vesele kolem projížděly, v těchto dnech byly chmurně mlčelivé a místo bujného cvalu ujížděly zvolna a opatrně, zbraň v ruce připravenou k výstřelu. . . .

Strážmistr jedné takové hlídky, který častěji se stavěl ve dvorci a rád hovořival s Marjou, radil k opuštění dvorce a odstěhování se do vnitra země.

Marně dokazoval nutnost takového rozhodnutí. Starý Císra jen záporně zavrtěl hlavou a řekl: „To, co jsem vlastníma rukama zbudoval, opustit? A co by bylo s hrobem mé nebožky? Co se zahradou, dobyt看? Mohu to odnést do světa? A co jsem bez toho? To je chléb náš vezdejší, naše otčina, naše srdce. Tady zůstaneme.“

Když strážmistr viděl totéž odhodlání v očích Marjiných, nenaléhal více. Věděl dobře, co přijde. Znal záhubnou vlnu, která se blížila a která hrozila i jemu. Ale doufal, že vlna od západu včas zachytí náraz vlny východní a že šťastně ani on, ani Marja nepodlehnu strašlivému narázu.

Den po dni bylo živěji kolem dvorce. Uprchlíci z druhé země projížděli za noci kolem, vojenské hlídky byly četnější a nevlídnější a co chvíli někdo pověděl novou zvěst o válce. A už se nemluvilo jen o sousedech na východní hranici, ale o celém širém světě. O deseti válkách na zemi, na moři, ve vzduchu. Prostí lidé marně se namáhali zachytit v paměti jména měst a zemí, národů a vojevůdců. Ale strach v jejich očích svědčil, že významu slova vojna rozumějí všichni.

Marja poslouchala všechny tyto řeči a zdálo se jí, že ti lidé povídají pohádky. Vzpomínala na město, v němž chodila do školy a kde bylo plno vojáků, vždycky s potěšením. Vojáci chodili vesele po městě, důstojníci zářili zlatem, všechny dívky se po nich ohlížely — co tedy hrozného mohou působit? A v neděli hrávala v městském parku hudba a všechno obyvatelstvo promenovalo kolem ní . . . To byla hotová krása — tak co ti lidé povídají? Z čeho mají strach? Vždyť ona, sedmnáctiletá Marja, se nebojí a těší se, až půjdou kolem ve větších zástupech se zpěvem a hudbou, pyšným, odměřeným pochodem a budou se obdivovat květinám, které ona vypěstovala, a posílat jí hubičky, jako ten černooký strážmistr, který vodívá hlídky.

Hlouposti! rozhodla a rozesmála se vysokým smíchem mladého děvčete, ubíhající na konec zahrady, kudy v tuto dobu se černooký strážmistr vracíval z obhlídky na hranici.

Hlídky se skutečně vracela — ale co to, že ji nevede on? Kde je hnědouš, jemuž dávala vždycky kousek cukru na uvítanou?

Vyběhla na cestu a za okamžik setkala se s hlídkou, nesoucí nosítka, udělaná z ručnic. Na nosítkách ležel černooký strážmistr — mrtev. Marja vykřikla bolestí: „Kdo — kdo ho — zabil?“ „Válka“ — odpověděl nejstarší z vojáků. „Tatínek snad dovolí, abysme ho zakopali zatím na vaší zahradě.“

Za hodinu odcházela hlídka a Marja kladla květiny na čerstvý hrob.

Poznávala, že válka se jí podívala prvně do očí, a bylo jí smutno, třeba nebyl mrtvý voják ani jejím milencem, ani příbuzným.

A když osušila slzy a rozhlédla se po široké pláni, mírně se na východní straně zvedající, spatřila nový zjev. V záři posledních paprsků slunce tyčil se do výše na horizontu cizí jezdec a zvedal ruku k očím, jako by obhlížel krajinu na západě.

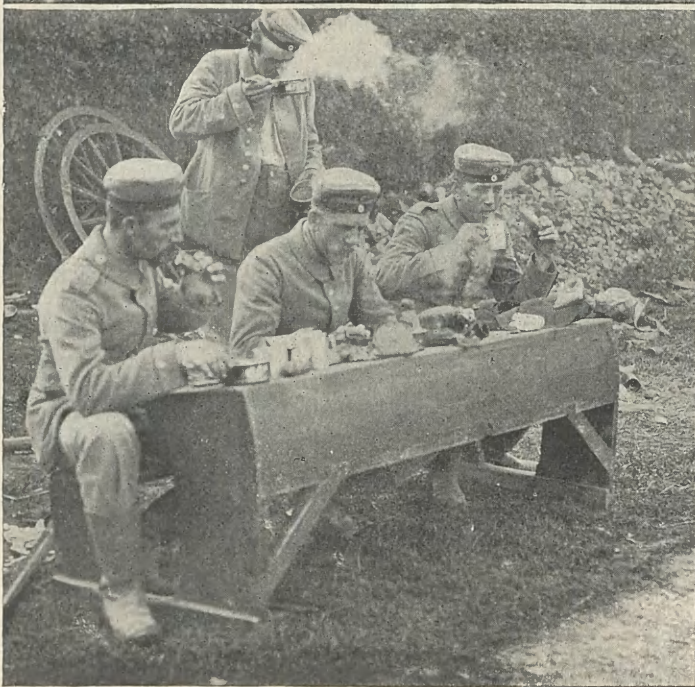
Bílý kůň hořel jako lesknoucí se stříbro a jezdcovo dlouhé kopí prozrazovalo kozáka.

Marja hleděla v němém údivu na neznámého a netušila, že za ním snad skrývá se její smrt, a že snad za pár dnů bouře války se požene přes místa, kde stála samota Ljubohledka a že snad již nebude ani ona na živu, ani ten krásný jezdec, jenž se jí tak líbil v zapadajícím slunci.

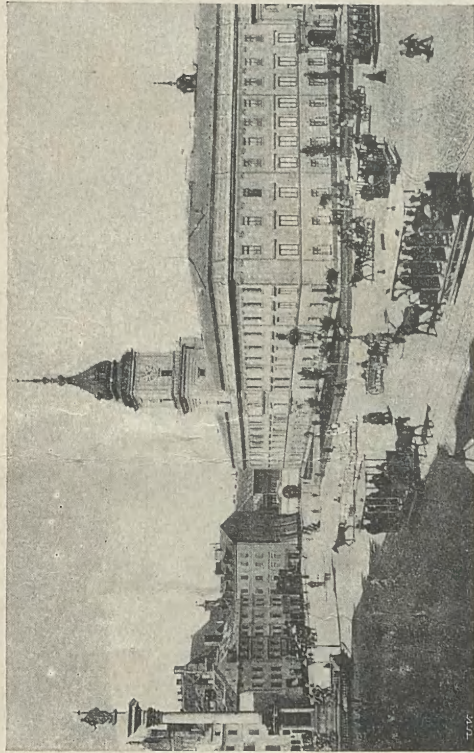

Z našich vojenských nemocnic. Raněný Rusín učí se česky čísti z českého slabikáře. — Rolník a slovácký básník-samouk — obveseluje celou nemocnici žižkovského Sokola.

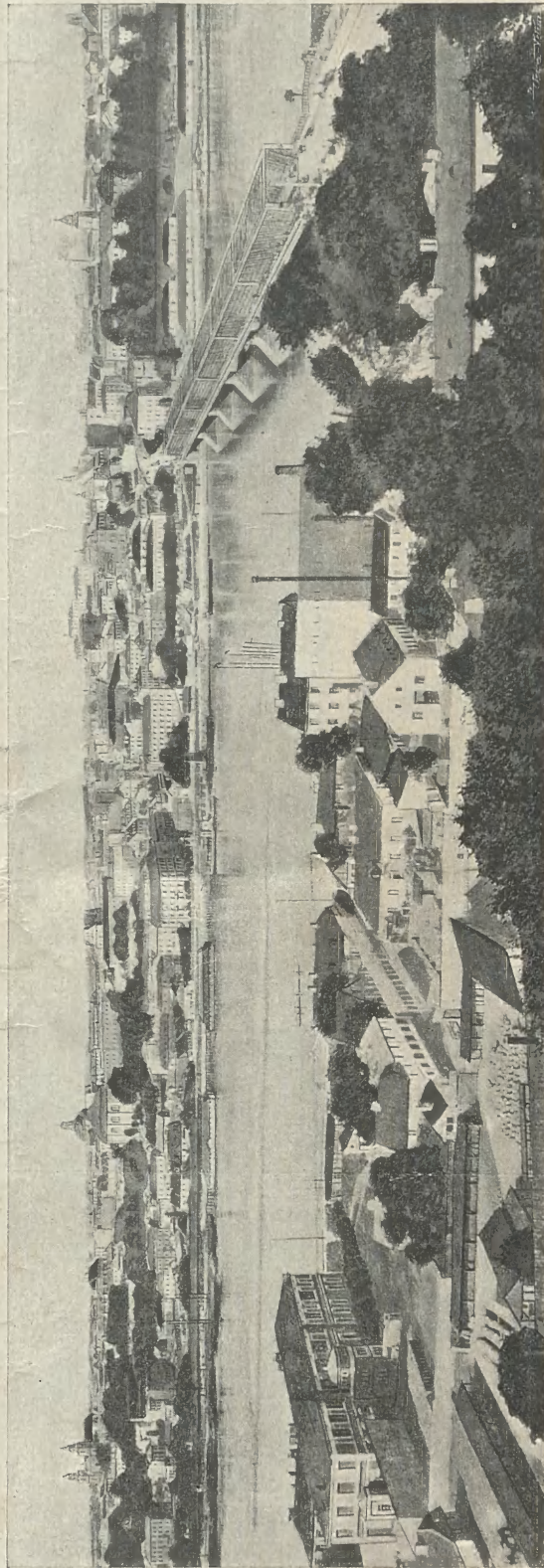
Německá armáda na obrovských svých pochodech bojištěm západním využíkovává každé přírodní i hospodářské možnosti ke svým účelům. Tak vidíme vojíny její v blahobytnické pohově v hromadě slámy ve dvoře venkovského statku a dole obrázek skutečně jímavý — snídanež vojínů usadivších se ve školní lavici.

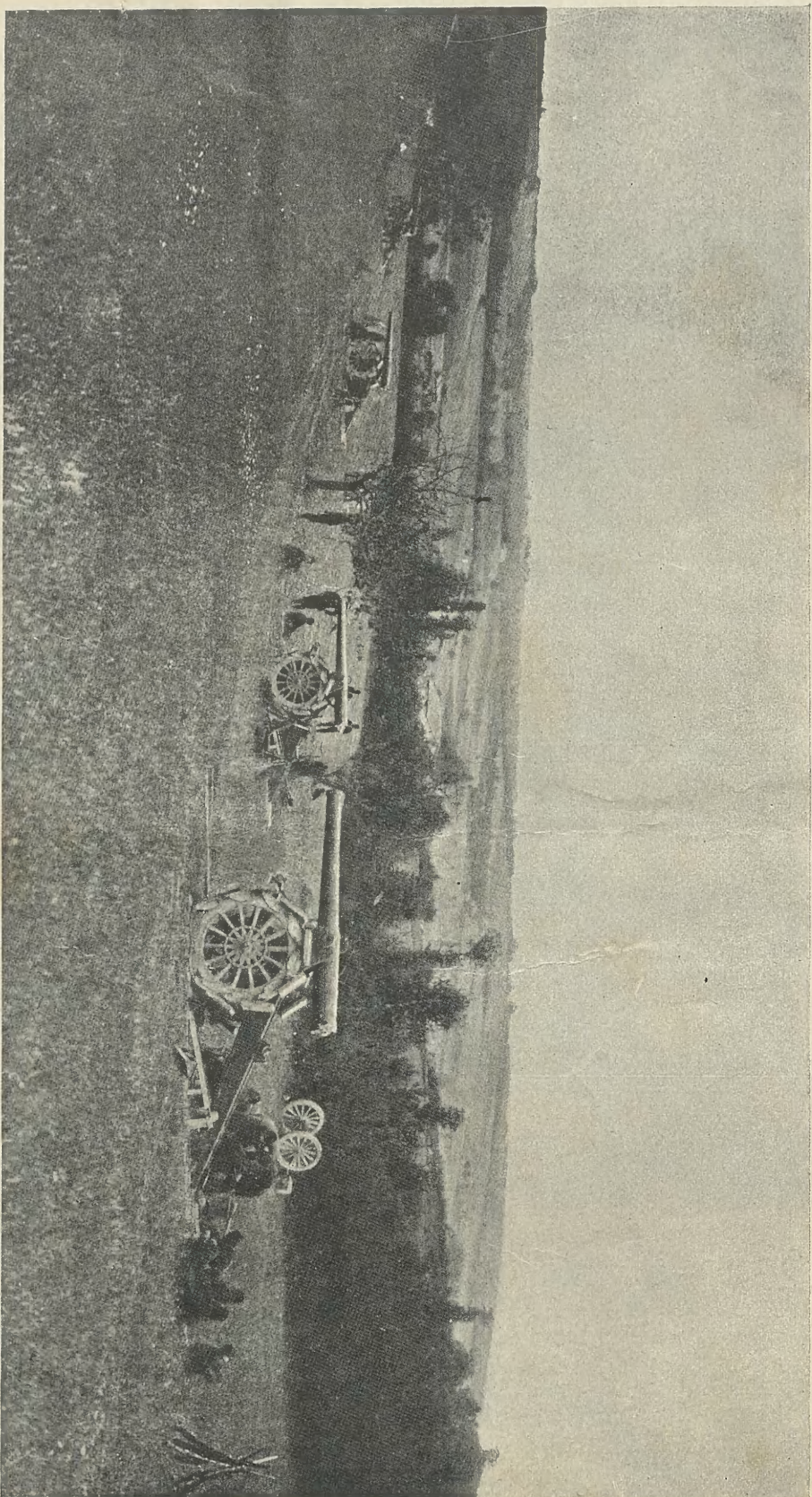
Město Varšava, kdysi hlavní město království Polského, nyní tak zv. povislanských gubernií — ruských — čítá na 800.000 obyvatel a jest důležitým střediskem celého jihozápadního Ruska, polského života v Rusku a veškerého ruchu obchodního i průmyslového v těchto krajinách, jako třetí v tom ohledu město Ruska s více než 500 továrnami, bohatými skladišti a komunikacemi, bankami, velikými trhy, veletokem Vislou a zastupitelstvy světových obchodů pro Rusko. Varšava působí už dojmem skutečného velkoměsta, „malá Paříž“ východní. Společensky dělí se na trojitábor, nejčetnější polský, pak židovský a nejslabší ruský. Ale i Němců je na 20.000 ve Varšavě usazených.

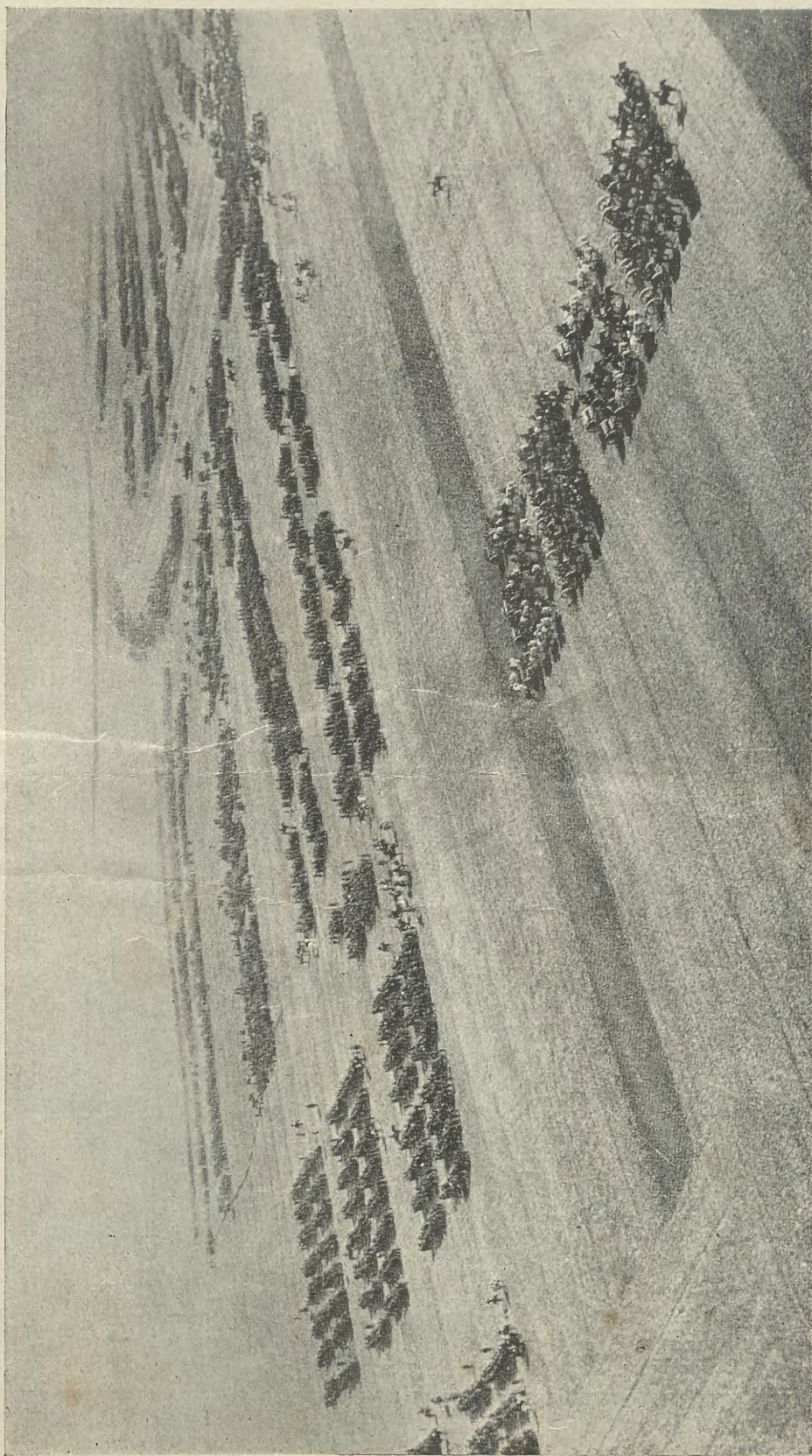
Varšava: Zámek. — Celkový pohled na Varšavu.

Varšava rozkládá se na levém břehu Visly, zde 400—500 m široké; na pravém břehu Visly leží pevnost Praga. Založena byla, jak se zdá, koncem stol. XII., aspoň roku 1225 byla ještě vesnicí s jediným kostelem. Ale vzrostla záhy na město hrazené a sídlo knížat varšavských. Na krátko přeneseno sídlo království Polského do Krakova, ale po té jako ještě více zohatlé a okrášlené sídlo královské znovu se rozmáhalo a stalo se střediskem života polského, prožívajíc všechny osudy národa. Nový zámek zbudován zde králem Augustem II. ve stol. XVII. Rozdělením Polsky připadla k Prusku, po té stala se stolicí knížectví Varšavského, a roku 1815 hlavou nového království Polského.

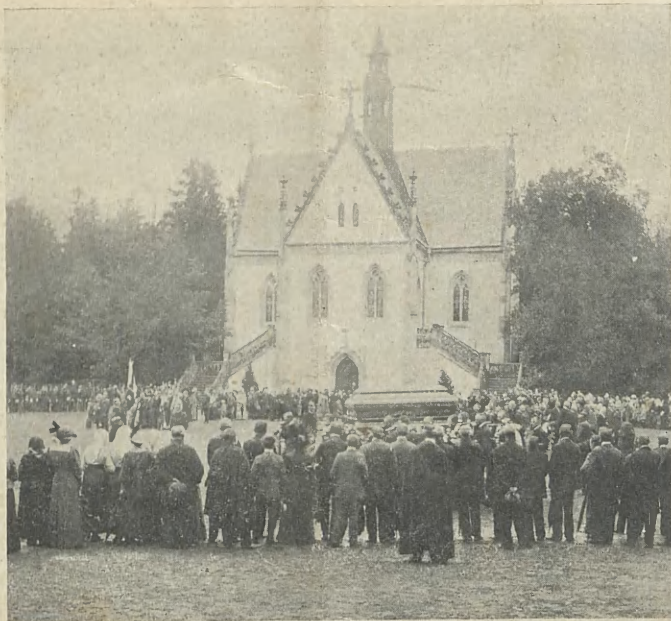

Francouzské těžké obléhací dělostřelectvo. Ve francouzské armádě brigáda skládá se ze dvou pěších pluků. Dvě brigády tvoří divisi, dvě divise jeden armádní sbor. Každá divise má pluk polního dělostřelectva, skládající se z 9 baterií (36 děl). Kromě toho má divise 6 dodatečných baterií, dohromady 46 děl. Divise kavalérie skládá se ze 3 brigád (jedna brigáda má 2 regimenty) jízdních, jedné divise lehkého dělostřelectva — v celku 24 eskadron a 12 děl.

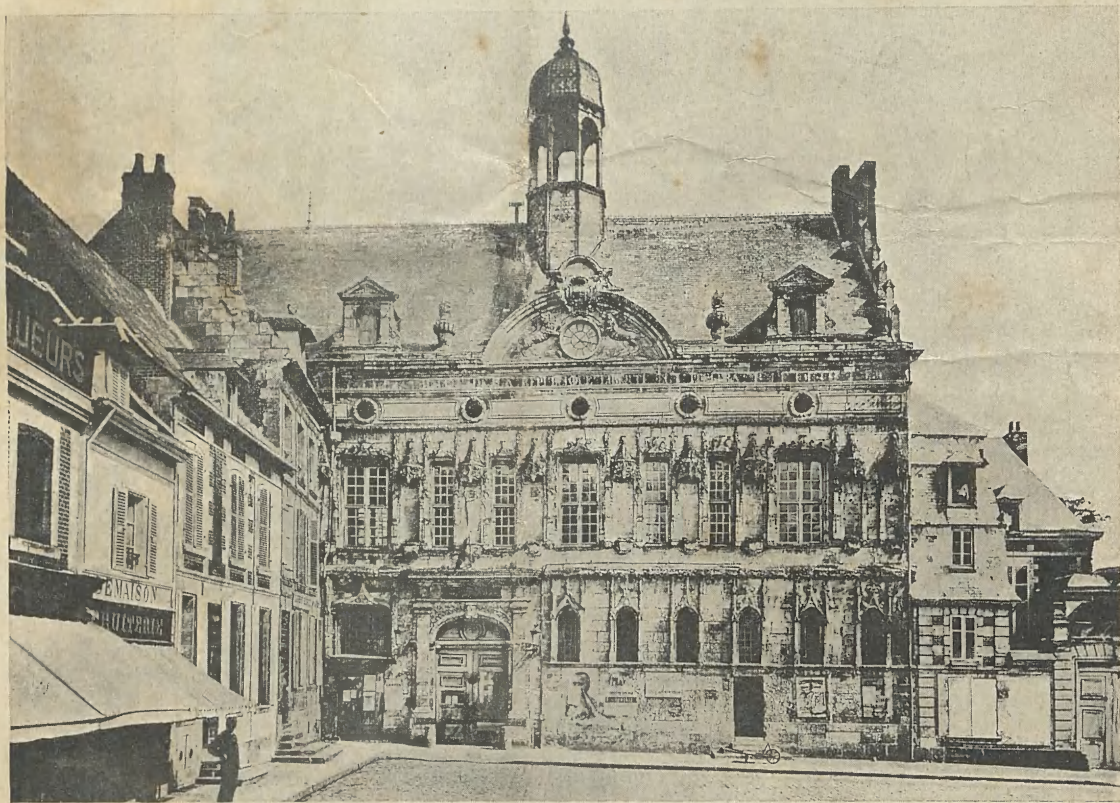

Pohled na operující armádu s výše 600 m. Aeroplany ve výzvědných operacích jsou velmi důležité. Typický vojenský aeroplan má 2 důstojníky, kormidelníka a pozorovatele, který má fotografický přístroj, jímž zachycuje důležité postce nepřátelské armády.

*Tklivá smuteční
slavnost na Orlíku
pohřebišti knížecí
rodiny Schwar-
zenbergovy.*

*Pohřeb J. J. kníž.
Karla ze Schwar-
zenbergu, českého
kavalíra, tak záhy
zesnulého.*

*Nádherná starobylá radnice ve francouzském městě Noyon — francouzský departement Oise
na severu Francie. Zde (staré město Noviomagus) konána slavná korunovace císaře Karla
Velikého r. 768 a krále Huga Capeta r. 987.*

Světlozor ve válce vychází třikrát týdně v číslech po 15 hal. a předplácí se na 10 čísel poštou K 1 70. Redakce a administrace Světlozora ve válce je v nakladatelství J. Otty v Praze, Karlovo nám. 34, kamž i předplatné zasláno bude. Veškerá práva co do textu a ilustrací se vyhrazují. Odebírat lze též v každém knihkupectví a všech filiálkách. — Majetník, vydavatel a nakladatel J. Otto — Zodpovědný redaktor Aug. Eug. Mužík. Tiskem „Unie“ v Praze. Číslo toto vydáno 20. října 1914.